

УДК 351.86

DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-4\(64\)-13](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-4(64)-13)

Ігор СЛОБОДЯН

аспірант, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, вул. Нововокзальна, 17, Київ, Україна, 03038

ORCID: 0000-0001-9151-7969

Igor SLOBODYAN

Postgraduate Student, Institute for Personnel Training of the State Employment Service of Ukraine, 17 Novovokzalna str., Kyiv, Ukraine, 03038

ORCID: 0000-0001-9151-7969

НЕЗАВЕРШЕНИЙ ПРОЦЕС ДОГОВІРНО-ПРАВОВОГО ОФОРМЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ – ЗАГРОЗА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ

THE INCOMPLETE PROCESS OF CONTRACTUAL AND LEGAL FORMATION OF THE STATE BORDER IS A THREAT TO THE IMPLEMENTATION OF THE POLICY IN THE SECURITY AREA OF THE STATE BORDER OF UKRAINE

У статті наголошено, що безпека державного кордону України є одним із стратегічних пріоритетів політики національної безпеки і оборони держави, спрямованим на вдосконалення механізмів реалізації політики у сфері безпеки державного кордону України. Безсумнівно відсутність оформлених у договірно-правовому відношенні державних кордонів створює велику загрозу у такому важливому елементі державності, як міжнародно-правовий титул на суверенну територію, територіальну цілісність держави та недоторканість її державних кордонів. Зазначено основні проблеми, що не дають змоги повною мірою реагувати на потенційні загрози національній безпеці на державному кордоні. Важливість та необхідність урегулювання проблемних питань договірно-правового оформлення державного кордону України із російською федерацією передбачає, після знищення російського окупаційного війська та перемоги України у цій війні, необхідність проведення аналізу змісту нормативно-правової бази щодо договірно-правового оформлення українсько-російського державного кордону. Визначено, що до загроз національній безпеці України на українсько-російському державному кордоні віднесено: відсутність демаркації сухопутної ділянки українсько-російського державного кордону та базових міждержавних договорів і угод між Україною та російською федерацією, що регламентують порядок дотримання режиму державного кордону. Процес договірно-правового оформлення українсько-російського державного кордону, а також робота Спільної українсько-російської демаркаційної комісії будуть поновлені тільки після повного припинення збройної агресії російської федерації, повернення контролю над українсько-російським кордоном та відновлення на тимчасово окупованих внаслідок збройної агресії російської федерації територіях конституційного ладу. Наголошено, що врегулювання процесів, які пов'язані із договірно-правовим оформленням державних кордонів, є одним із ключових пріоритетів у світових зовнішньополітичних зносинах. Неврегульованість питань договірно-правового оформлення державного кордону України представляє серйозну загрозу реалізації політики у сфері безпеки державного кордону України.

Ключові слова: державна політика; реалізація політики у сфері безпеки державного кордону України; договірно-правове оформлення державного кордону; безпека державного кордону України; національна безпека; загрози національній безпеці; європейська інтеграція.

The article emphasizes that the security of the state border of Ukraine is one of the strategic priorities of the state's national security and defense policy, aimed at improving the mechanisms of policy implementation in the sphere of security of the state border of Ukraine. Undoubtedly, the absence of contractually defined state borders poses a great threat to such an important element of statehood as the international legal title to the sovereign territory, the territorial integrity of the state and the inviolability of its state borders. The main problems that prevent a full response to potential threats to national security at the state border are indicated. The importance and necessity of resolving the problematic issues of the contractual and legal design of the state border of Ukraine with the Russian Federation implies, after the destruction of the Russian occupation army and the victory of Ukraine in this war, the need to conduct an analysis of the content of the legal framework regarding the contractual and legal design of the Ukrainian-Russian state border. It was determined that threats to Ukraine's national security at the Ukrainian-Russian state border include: lack of demarcation of the land section of the Ukrainian-Russian state border and basic interstate treaties and agreements between Ukraine and the Russian Federation, which regulate the procedure for observing the state border regime. The process of contractual and legal registration of

the Ukrainian-Russian state border, as well as the work of the Joint Ukrainian-Russian Demarcation Commission, will be resumed only after the complete cessation of the armed aggression of the Russian Federation, the return of control over the Ukrainian-Russian border, and the restoration of constitutional rights in the territories temporarily occupied as a result of the armed aggression of the Russian Federation order. It was emphasized that the regulation of processes related to the contractual and legal design of state borders is one of the key priorities in global foreign policy relations. Unsettled issues of contractual and legal registration of the state border of Ukraine pose a serious threat to the implementation of policy in the sphere of security of the state border of Ukraine.

Key words: state policy; implementation of policy in the sphere of security of the state border of Ukraine; contractual and legal registration of the state border; security of the state border of Ukraine; National security; threats to national security; European integration.

Постановка проблеми.

Побіжний аналіз державної політики забезпечення національної безпеки України дає можливість зробити висновок, що здебільшого в Україні політичні ініціативи провладних сил не проходили повного політичного циклу її реалізації, а отже, не призвели до реальної зміни ситуації як в державі так і на кордоні. Тому можна стверджувати, що найдієвішими є ті ініціативи, що реалізуються не як складові комплексної державної політики у сфері забезпечення національної безпеки (переважно вони були імітацією певної діяльності), а здебільшого в межах грантів міжнародної співпраці (різноманітних міжнародних грантових ініціатив, проєктів, програм) від міжнародних донорських організацій за принципом – хто замовляє та фінансує (спонсорує) той і контролює процес реалізації.

Процеси, що пов'язані із формуванням та реалізацією державної політики у сфері безпеки державного кордону набули своєї актуальності ще з початку існування світової цивілізації і є на сьогодні стратегічним пріоритетом політики забезпечення національної безпеки і оборони для більшості країн світу [1].

Україна не є винятком, ще з часу проголошення незалежності цей процес постійно перебуває в центрі уваги інститутів громадянського суспільства, яке особливо в умовах сьогодення, відчуває гостру необхідність у зваженій, цілеспрямованій, науково обґрунтованій державній політиці у цій сфері, питання реалізації якої потребують нагального розв'язання.

Тому, актуальною є необхідність реформування процесу формування та здійснення державної політики, приведення його у відповідність до позитивних світових тенденцій з урахуванням реальних і потенційних загроз національній безпеці у сфері захисту державного кордону України, що пов'язані із незавершеністю його договірно-правового оформлення, неналежним облаштуванням прикордонної інфраструктури та утриманням державного кордону, з метою забезпечення реалізації завдань, визначених Стратегією національної безпеки України, затвердженою

Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392 [2].

Україна з 2014 року стикнулася з найбільшою загрозою за всі часи своєї незалежності – збройною агресією з боку російської федерації. У результаті грубого порушення росією територіальної цілісності України керівництво Української держави ініціювало безпрецедентні політико-дипломатичні та організаційно-правові заходи щодо інтенсифікації та мобілізації міжнародних і національних зусиль у напрямі захисту державного кордону з російською федерацією та республікою білорусь, чим продемонструвало всьому світові рішуче прагнення до вирішення конфлікту мирних шляхом.

Актуальність публікації зумовлена також уведенням у дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 р. “Про окремі питання реалізації державної політики у сфері захисту державного кордону”, затвердженого Указом Президента України від 18 серпня 2021 р. № 367/2021 [3], що визначає основні шляхи модернізації прикордонної інфраструктури та удосконалення загальнодержавної системи захисту державного кордону.

Отже, безпека державного кордону України є одним із стратегічних пріоритетів політики національної безпеки і оборони держави, що спрямована на вдосконалення механізмів щодо відновлення територіальної цілісності України, а також гарантування суверенітету, незалежності, територіальної цілісності і непорушності державного кордону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню наукових процесів, що пов'язані із забезпеченням захисту державного кордону України, присвячено наукові розробки дослідників Державної прикордонної служби України, зокрема: О.В. Ананьїна, С.В. Дейнеки, В.А. Кириленка, М.М. Литвина, А.В. Махнюка, О.Г. Мельникова, В.Ю. Мишаковського, Б.М. Олексієнка, В.С. Нікіфоренка, В.М. Серватюка, А.С. Сіцинського, П.А. Шишоліна та ін.

Аналізу теоретичних і прикладних аспектів формування та реалізації державної політики у сфері прикордонної безпеки присвя-

чені роботи О.В. Деркач, В.А. Кириленка, І.С. Катеренчука, Б.М. Марченка, В.О. Назаренка, В.К. Плешка, В.М. Серватюка, О.М. Шинкарука та ін.

Водночас дослідження, у яких із позицій системного підходу розглядаються організаційно-правові та політико-дипломатичні інструменти комплексної проблеми формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки в цілому та безпеки державного кордону з урахуванням реальних і потенційних загроз національній безпеці у сфері захисту державного кордону України що пов'язані із незавершеністю його договірно-правового оформлення зокрема, практично відсутні.

Отже, урахуовуючи стратегічну важливість питань забезпечення національної безпеки у сфері захисту державного кордону України, нагальною є потреба в проведенні ґрунтовних наукових досліджень, що спрямовані на врегулювання проблемних питань договірно-правового оформлення державного кордону.

Мета статі полягає у висвітленні актуальних питань щодо незавершеності процесу договірно-правового оформлення державного кордону як загрози реалізації політики у сфері безпеки державного кордону України.

Виклад основного матеріалу. Кожна держава відрізняється від інших тим, що має свою територію. Територія держави – це власність держави, нації та народу. За рішенням Організації Об'єднаних Націй держава не може бути визнана суб'єктом міжнародних відносин, якщо вона не має своєї території [4].

Територія держави відмежовується від іншої території державними кордонами. Відповідно до чинних норм міжнародного права державні кордони, як і територія держави, є недоторканими. Порушення територіальної недоторканності, цілісності є порушенням міжнародного права. Принцип територіальної недоторканності є загальновизнаною нормою (принципом) міжнародного права і закріплений у п. 4 ст. 2 Статуті Організації Об'єднаних Націй та в Декларації про зміцнення міжнародної безпеки.

Історично склалося так, що встановлення державних кордонів для нових держав постійно наштовхується на перешкоди з боку сусідніх країн, що мають відмінні національні та політичні інтереси, але, незважаючи на перепони та тиск, одним із найголовніших завдань уряду нової незалежної держави є чітке і точне визначення меж державної території відповідно до норм національного законодавства та загальноприйнятих принципів міжнародного права [4].

Державні кордони у сучасній системі міждержавних відносин виконують важливу функцію: визначають межі суверенітету, територіальної цілісності та незалежності держав світу, а також встановлюють юридичний титул на суверенну територію кожної країни [4].

Відтак, врегулювання процесів, що пов'язані із договірно-правовим оформленням державних кордонів, є одним із ключових пріоритетів у світових зовнішньополітичних зносинах. Метою договірно-правового оформлення державних кордонів є визначення меж суверенітету кожної із суміжних держав, а також захист національних інтересів на державному кордоні [4].

Тому питання договірно-правового оформлення державного кордону є невід'ємною складовою загальнодержавної системи забезпечення національної безпеки кожної країни. Адже відсутність оформлених у договірно-правовому відношенні державних кордонів представляє суттєву загрозу у такому важливому елементі державності, як міжнародно-правовий титул на суверенну територію, територіальну цілісність держави та недоторканість її державних кордонів. Зокрема, відсутність позначеного на місцевості державного кордону та його належного облаштування, міждержавних договорів про підтримання його режиму, стримує розвиток взаємовигідного співробітництва із суміжними країнами, створення необхідних умов для ведення господарської діяльності на кордоні, розв'язання фінансових та майнових питань між суб'єктами господарського діяльності суміжних країн [1].

Також незавершеність процесів договірно-правового оформлення державного кордону справляє суттєвий негативний вплив на питання щодо соціально-економічного розвитку прикордонних територій, збереження та збалансованого використання природних ресурсів і охорони довкілля.

Розглядаючи аспекти європейської та євроатлантичної безпекової інтеграції з питань договірно-правового оформлення державного кордону України як загрозу реалізації політики у сфері безпеки державного кордону України зазначимо, що відсутність оформлених у міжнародно-правовому відношенні державних кордонів позбавляє ефективності у боротьбі с транскордонною організованою злочинністю, незаконною міграцією, контрабандою, трафіком зброї та наркотичних засобів, браконьєрством та іншій протиправній діяльності на державному кордоні і у виключній (морській) економічній зоні, зберігає

загрозу виникнення прикордонних інцидентів між суміжними країнами.

Так у розпорядженні КМУ від 21 жовтня 2021 р. № 1362 «Про схвалення Концепції Державної цільової правоохоронної програми облаштування державного кордону щодо будівництва інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій Державної прикордонної служби на період до 2024 року», [5] наголошено, що основними проблемами, які не дають змоги повною мірою реагувати на потенційні загрози національній безпеці на державному кордоні є:

- збройна агресія російської федерації проти України та окупація нею частини території України;

- транскордонна злочинність на кордоні з європейськими країнами, що пов'язана з нелегальною міграцією, торгівлею людьми, контрабандою зброї, боєприпасів, інших засобів терору та наркотичних речовин;

- причетність до протиправної діяльності жителів прикордонних районів України;

- загроза втрати українських територій через ерозію берегової лінії на транскордонних ділянках річок внаслідок повеней та паводків, меандрування русел річок та руйнування берегів.

- незавершений процес демаркації українсько-білоруської та українсько-російської ділянок державного кордону [5].

За сучасних умов державотворення оформлено у договірно-правовому відношенні ділянки державного кордону України з Республікою Польща – 542,39 км, Угорщиною – 136,7 км, Словацькою Республікою – 97,852 км. та Румунією – 613,8 км. Зазначені ділянки державного кордону є зовнішнім кордоном Європейського Союзу з Україною.

Наразі більшість державного кордону України не оформлено у договірно-правовому відношенні, зокрема спільні ділянки державного кордону України з росією – 2295 км, Республікою Молдова – 1222 км. та Республікою білорусь – 1084 км. Також не визначені межі суверенних прав України у територіальному морі – 1001 км [6].

Сьогодні для України врегулювання проблемних питань договірно-правового оформлення державного кордону України набуває дедалі більшої актуальності в зв'язку з широкомасштабним воєнним нападом росії за підтримки білорусії на Україну.

Важливість та необхідність урегулювання проблемних питань договірно-правового оформлення державного кордону України із російською федерацією передбачає після

знищення російського окупаційного війська та перемоги України у цій війні необхідність проведення аналізу змісту нормативно-правової бази щодо договірно-правового оформлення українсько-російського державного кордону.

Делімітацію державного кордону між Україною і російською федерацією було завершено у 2003 р. підписанням Договору між Україною і російською федерацією про українсько-російський державний кордон, який було ратифіковано Законом України від 20 квітня 2004 р. № 1681-IV, відповідно до якого українсько-російський державний кордон проходить так, як це зазначено в Описі проходження державного кордону між Україною та російською федерацією і зображено суцільною лінією червоного кольору на мапах державного кордону між Україною та російською федерацією. Опис проходження державного кордону і мапи державного кордону становлять його невід'ємну частину. Відповідний договір зареєстрований Україною в Секретаріаті ООН 01 грудня 2016 р. № 54132 [7].

Згідно зі ст. 2 Угоди між Україною і рф про демаркацію українсько-російського державного кордону від 17 травня 2010 р. (ратифіковано Законом України від 08 липня 2010 р. № 2466-VI) для позначення державного кордону на місцевості та підготовки документів демаркації сторони створили Спільну українсько-російську демаркаційну комісію (СУРДК). Разом із Договором про українсько-російський державний кордон та вищевказаною Угодою договірно-правову основу діяльності СУРДК становить Положення про Спільну українсько-російську демаркаційну комісію, підписане 21 червня 2011 р. в Києві.

Воєнна агресія російської федерації проти України призвели до створення в європейському регіоні й світі нової геополітичної ситуації. Агресивна неадекватна політика москви, що відмовляється діяти згідно з міжнародним правом і здійснює на свою користь переділ державних кордонів, завдала руйнівного удару по встановленим двостороннім міжнародними договорами, що відповідали загальним принципам, на яких ґрунтувалось договірно-правове оформлення державних кордонів. Зокрема російська збройна агресія кардинально змінила воєнно-політичну обстановку як довкола України загалом, так і всередині нашої країни.

До загроз національній безпеці України на українсько-російському державному кордоні віднесено: відсутність демаркації сухопутної ділянки українсько-російського державного

кордону та базових міждержавних договорів і угод між Україною та російською федерацією, що регламентують порядок дотримання режиму державного кордону.

Тепер щодо перспектив завершення договірно-правового оформлення українсько-російського кордону.

Установлено, що польові демаркаційні роботи було розпочато 02 квітня 2012 р., а уже 07 листопада 2012 р. офіційно відкрито перший прикордонний знак, який встановлено в районі стику державних кордонів України, росії і білорусії. Усього було проведено вісімнадцять засідань Спільної українсько-російської демаркаційної комісії. Дев'ятнадцяте засідання Спільної українсько-російської демаркаційної комісії, що було заплановане на 18–20 лютого 2014 р. в м. Києві, не відбулось у зв'язку з тим, що делегація рф не прибула.

За час роботи Спільної українсько-російської демаркаційної комісії було розроблено і затверджено графічні проекти місць встановлення прикордонних знаків на Чернігівсько-Брянській ділянці (222 км) та на Сумсько-Брянській ділянці (150 км) державного кордону. На першій з них винесено на місцевість 222 км лінії державного кордону та побудовано 106 основних і 147 проміжних прикордонних знаків, на другій – винесено на місцевість 96 км лінії державного кордону та визначено 381-ше місце встановлення прикордонних знаків. Графічні проекти місць встановлення прикордонних знаків на Сумсько-Курській ділянці (299 км) та Сумсько-Белгородській ділянці (109 км) перебувають у завершальній стадії розроблення, їх планувалось затвердити на 19-му засіданні Спільної українсько-російської демаркаційної комісії, що не відбулося. На ділянках державного кордону в межах Харківської (281 км), Луганської (739 км) та Донецької (174 км) областей графічні проекти місць встановлення прикордонних знаків не розроблялися і демаркаційні роботи не розпочиналися [8].

Слід зазначити, що з метою облаштування українсько-російського державного кордону, Урядом було прийнято відповідний план заходів щодо інженерно-технічного облаштування українсько-російського державного кордону в межах Чернігівської, Сумської, Харківської та Луганської областей, українсько-молдовського державного кордону, територій, прилеглих до адміністративної межі з тимчасово окупованою територією Автономної Республіки Крим.

Зазначеним планом заходів передбачено впровадження в практику моделі комплек-

сної охорони і захисту державного кордону та створення інтегрованої системи контролю за ділянками державного кордону, яка базується на "інтелектуальних" технічних засобах.

У рамках виконання цього плану з інженерно-технічного облаштування українсько-російського державного кордону в межах Харківської, Луганської та Чернігівської областей облаштовано на цей час: 403,8 кілометра протитранспортного рову, побудовано 326,1 кілометра рокадної дороги, 142 переходи доріг через яри, 98,4 кілометра металевих паркану, 59,5 кілометра загородження із спіралі "Єгоза".

У тому числі за регіонами:

в межах Чернігівської області – 86,3 кілометра ровів, 1,9 кілометра паркану;

в межах Харківської області – 189,9 кілометра ровів, 225,8 кілометра рокадної дороги, 83,8 кілометра металевих паркану, 17,9 кілометра загородження із спіралі "Єгоза", 117 переходів дороги через яри (не в повному конструктиві);

в межах Луганської області – 127,6 кілометра ровів, 100,3 кілометра рокадної дороги, 25 переходів дороги через яри (не в повному конструктиві), 41,6 кілометра загородження із спіралі "Єгоза";

в межах Херсонської області – 1,9 кілометра паркану;

в межах Запорізької області – 1,2 кілометра паркану.

Крім того, на ділянках кордону в межах Харківської області побудовано три опорних пункти на 120 осіб, два опорних пункти на 60 осіб, дев'ять вогневих позицій на 10 осіб, дев'ять комплексів системи відеоконтролю та сигналізації. На ділянці Луганської області розгорнуто та облаштовано один комплекс системи відеоконтролю та сигналізації [9].

Тепер щодо українсько-білоруського кордону, то його протяжність становить 1084,2 км, з них 758,3 км – сушею, 325,9 км – по воді (річками Дніпро, Сож та Прип'ять) та близько 120 км у зоні відчуження в районі Чорнобильської АЕС. Територія, прилегла до державного кордону, важкопрохідна, великі площі вкриті густими лісами, болотами, невеликими озерами та розгалуженою мережею меліоративних каналів, більшість із яких давно закриті.

Договір про Державний кордон між білоруссю та Україною був підписаний 12 травня 1997 р. Того ж року був ратифікований Верховною Радою України, і лише у 2010-му він був ратифікований Національними зборами республіки білорусь.

Демаркація кордону розпочалася з урочистого відкриття 13 листопада 2013 року першого прикордонного знаку в місці сходження державних кордонів України, білорусії та росії. А 30 липня 2014 року було підписано Положення про порядок демаркації білорусько-українського кордону.

Проте процес демаркації кордону йшов доволі повільно, в деякій місцях виникли певні суперечки між сторонами щодо проходження кордону на місцевості. Проте у червні 2017 року сторонам вдалося затвердити довгостроковий план демаркації державного кордону на 2018–2026 роки.

Отже, Україна і білорусь майже завершили роботи з демаркації державного кордону по всій його протяжності. Спеціальні прикордонні знаки не було встановлено тільки на ділянках річок Дніпро і Сож.

Наразі стосунки між нашими державами є доволі складними. Україна не визнає Лукашенка легітимним президентом білорусії, а той зі свого боку заявляє, що підтримує зовнішню політику путіна, зокрема бере участь у війні проти України на стороні російської федерації.

Тепер щодо підготовки демаркаційних документів на південну ділянку українсько-молдовського державного кордону.

У період з 07 до 09 грудня 2021 року в Міністерстві закордонних справ України відбулося 67 засідання Спільної українсько-молдовської демаркаційної комісії. У ході засідання

Спільна комісія підбила підсумки виконання демаркаційних робіт на державному кордоні між Україною та Республікою Молдова у 2020-2021 роках та затвердила План демаркації українсько-молдовського державного кордону на 2022 рік. Також Спільна комісія доручила спільній робочій групі продовжити підготовку демаркаційних документів на південну ділянку українсько-молдовського державного кордону [10].

Отже, неврегульованість питань договірно-правового оформлення державного кордону України представляє серйозну загрозу не тільки національній безпеці країни у сфері захисту державного кордону, але й становить загрозу безпеці суспільства та держави.

Висновки. Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що в умовах сучасної суспільно-політичної, соціально-економічної та безпекової ситуації в Україні, питання незавершеності договірно-правового оформлення державного кордону України представляють собою серйозну загрозу реалізації політики у сфері безпеки державного кордону України, що не дає змоги ефективно протидіяти протиправній діяльності на кордоні, ефективно забезпечувати режим державного кордону, його утримання та облаштування, провадження господарської та природоохоронної діяльності, безпеки судноплавства та промислової діяльності, захист національних інтересів у виключній (морській) економічній зоні.

Література:

1. Сіцінський Н. А. Механізми державного управління у сфері договірно-правового оформлення державного кордону України : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Київ, 2015. 20 с.
2. Про Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року “Про Стратегію Національної безпеки України”: Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>.
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року “Про окремі питання реалізації державної політики у сфері захисту державного кордону”: Указ Президента України від 18 серпня 2021 р. № 367/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/367/2021#n5>.
4. Деркач О. В. Аналіз міждержавної нормативно-правової бази з питань договірно-правового оформлення українсько-російського державного кордону. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 11. URL : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=749>.
5. Про схвалення Концепції Державної цільової правоохоронної програми облаштування державного кордону щодо будівництва інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій Державної прикордонної служби на період до 2024 року : Розпорядж. Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2021 р. № 1362-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1362-2021-p#Text>.
6. Дейнеко С. В. Сучасний стан та перспективи завершення договірно-правового оформлення українсько-російського державного кордону. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 17–18. С. 137–142.
7. Опис проходження державного кордону між Україною та Російською Федерацією. Договір зареєстрований Україною в Секретаріаті ООН 01 грудня 2016 р. № 54132. URL : https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=08000002803fe18a&clang=_en.
8. Про затвердження плану заходів щодо інженерно-технічного облаштування українсько-російського державного кордону в межах Чернігівської, Сумської, Харківської та Луганської областей, українсько-молдовського державного кордону, території, прилеглих до адміністративної межі з тимчасово

окупованою територією Автономної Республіки Крим : Розпорядж. Кабінету Міністрів України від 14 травня 2015 р. № 439-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/439-2015-p#Text>.

9. Волошин Влад. Загроза з півночі, або наскільки можлива війна України з Білоруссю. URL : <https://armyinform.com.ua/2021/12/15/zagroza-z-pivnochi-abo-naskilky-mozhlyva-vijna-ukrayiny-z-bilorussyu/>.

10. У м. Києві відбулося 67 засідання Спільної українсько-молдовської демаркаційної комісії. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/u-m-kiyevi-vidbulosya-67-zasidannya-spilnoyi-ukrayinsko-moldovskoyi-demarkacijnoyi-komisiyi>.

References:

1. Sitsinskiy, N.A. (2015), "Mechanisms of public administration in the field of contractual and legal registration of the state border of Ukraine", Ph.D. Thesis, Mechanisms of public administration. Kyiv, Ukraine.

2. President of Ukraine (2020), Decree "About the National Security Strategy of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (Accessed 11 October 2022).

3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2021), Decree of the President of Ukraine "On some issues of implementation of state policy in the field of state border protection", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/367/2021#n5> (Accessed 15 October 2022).

4. Derkach, O.V. (2013), "Analysis of the interstate regulatory framework on the legal framework of the ukrainian-russian state border", available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=749> (Accessed 11 October 2022).

5. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), Resolution "About approval of the Concept of the State target law enforcement program of arrangement of the state border concerning construction of engineering and fortification constructions, fences, frontier signs, frontier clearings, communications of the State frontier service for the period till 2024", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1362-2021-p#Text> (Accessed 11 October 2022).

6. Deyneko, S.V. (2020), "Current state and prospects of completion of contractual and legal registration of the Ukrainian-Russian state border", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 17–18, pp. 137–142.

7. UNTC (2016), "Description of the state border between Ukraine and the Russian Federation", available at: https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=08000002803fe18a&clang=_en (Accessed 12 October 2022).

8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), Resolution "On approval of the plan of measures on engineering and technical arrangement of the Ukrainian-Russian state border within Chernihiv, Sumy, Kharkiv and Luhansk regions, Ukrainian-Moldovan state border, territories adjacent to the administrative border with the temporarily occupied territory of the Autonomous Republic of Crimea", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/439-2015-p#Text> (Accessed 12 October 2022).

9. Voloshin, V. (2021), "The threat is from the north, or as far as possible Ukraine's war with Belarus", available at: <https://armyinform.com.ua/2021/12/15/zagroza-z-pivnochi-abo-naskilky-mozhlyva-vijna-ukrayiny-z-bilorussyu/> (Accessed 12 October 2022).

10. The 67th meeting of the Joint Ukrainian-Moldovan Demarcation Commission took place in Kyiv. available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/u-m-kiyevi-vidbulosya-67-zasidannya-spilnoyi-ukrayinsko-moldovskoyi-demarkacijnoyi-komisiyi> (Accessed 12 October 2022).